

Galvenie principi, izvēloties videi un cilvēka veselībai draudzīgus sadzīves tīrīšanas līdzekļus

Artis Robalds
Baltijas vides forums
Vides eksperts

NonHazCity

18.10.2018.

Galvenie principi, izvēloties videi un cilvēka veselībai draudzīgus sadzīves tīrīšanas līdzekļus

Artis Robalds
Baltijas vides forums
Vides eksperts

NonHazCity

18.10.2018.

Izaicinājumi līdzekļu izvēlē:

- līdzekļu sastāvā var atrasties ļoti daudz vielu;
- uz iepakojuma nav norādīts viss līdzekļa sastāvs;
- ja izvēle balstās uz vielu, kas atrodas līdzeklī, īpašībām, tad tas prasa padziļinātas zināšanas [ķīmijas jomā];
- ir ļoti liela līdzekļu izvēle...

Sodium Sulphate

Zeolite

Sodium Carbonate

Sodium Chloride

Sodium Percarbonate

Sodium Dodecylbenzenesulfonate

Aqua

Bentonite

Sodium silicate

Pareth-5

Tetraacetyleneendiamine

Sodium Maleate-Acrylate Copolymer

Parfum

Carboxymethylcellulose

4,4'-bis[(4-anilino-6-morpholino-1,3,5-triazin-2-yl)amino stilbene-2-2'-disulfonic acid, sodium salt

Sodium Diethylenetriamine Pentamethylene Phosphonate

Silicone compound

Sodium Maleate-Acrylate Copolymer

Protease

CI 74160

Prezentācijas mērķis – informēt par principiem, izvēloties tādus tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļus, kas radītu pēc iespējas mazāku risku:

- cilvēku veselībai;
 - apkārtējai videi.
-
- Līdzekļu sastāvā esošās bīstamās ķīmiskās vielas var kaitēt cilvēka veselībai gan akūti (izraisot alerģijas, apdegumus, saindēšanos, ādas kairinājumu), gan ilgtermiņā, piemēram, izraisot vai pastiprinot astmu vai izraisot endokrīnās sistēmas traucējumus.
 - Negatīvā iedarbība uz veselību var būt no salīdzinoši vājas, piemēram, acu kairinājuma līdz pat ļoti nopietnām slimībām, piemēram, vēža.

Kāpēc vajadzētu pievērst uzmanību izmantotajiem tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļiem?

- Lai uzturētu veselīgāku un drošāku vidi mājās, izglītības iestādēs un darba vietās
- Lai samazinātu izmaksas, kas var rasties, lai novērstu negatīvās sekas (preventīvie pasākumi ir lētāki nekā negatīvo seku novēršana)
- Izglītības iestādes un tūrisma mītnes - lai piesaistītus klientus, kuriem ir paaugstināta jūtība pret ķīmiskajām vielām
- Lai saudzētu apkārtējo vidi

Būtiskākie principi
Kādus līdzekļus [labāk] nepirkt?

Līdzekļi, kas satur smaržvielas

1/2

- Smaržvielas tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļos izraisa alerģijas, kontakta dermatītu un citus veselības traucējumus.
- Saskare ar līdzekļiem, ko sastāvā ir ķīmiskās smaržvielas, var izraisīt kā galvas sāpes, tā arī ļaundabīgos audzējus!
- Lielākā bīstamība ir gadījumos, kad līdzeklis tieši saskaras ar ādu, tāpēc ir svarīgi izmantot cimdus, ja lietošanas pamācībā tā ir norādīts!

Jāpatur prātā, ka arī dabīgās smaržvielas var izraisīt nelabvēlīgu ietekmi!

Līdzekļi, kas satur smaržvielas

2/2

Kopīgais nosaukums sastāvdaļu glosārijā*	Nosaukums latviešu valodā	Ķīmiskais nosaukums/ INN	Bīstamības piktogramma
Eugenol	Eigenols	2-metoksi-4-(2-propenil) fenols	
Hydroxycitronellal	Hidroksicitronelāls	7-hidroksicitronelāls	
Benzyl salicylate	Benzilsalicilāts	Benzilsalicilāts	
Coumarin	Kumarīns	2H-1-benzopirān-2-ons	
Geraniol	Geraniols	3,7-dimetil-, (2E)-2,6-oktadiēn-1-ols	
Farnesol	Fernezols	3,7,11-trimetil-2,6,10-dodekatriēn-1-ols	
Butylphenyl methylpropional	Liliāls	2-(4- <i>terc</i> -butilbenzil) propionaldehīds	
Benzyl benzoate	Benzilbenzoāts	Benzilbenzoāts	
Limonene	Limonēns	(4R)-1-metil-4-(1-metiletenil) cikloheksēns	
Alpha-isomethyl ionone	3-metil-4-(2,6,6-trimetil-2-cikloheksēn-1-il)-3-butēn-2-ons	3-metil-4-(2,6,6-tri-metil-2-cikloheksēn-1-il)-3-butēn-2-ons	
Evernia prunastri extract	Ozola sūnu ekstrakts	Ķērpja <i>Evernia prunastri</i> (L.) Ach. ekstrakts	

Līdzekļi, kas ir bīstami videi

- Iespēju robežās ir jāizmanto tādi tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļi, kas nav klasificēti kā bīstami videi.
- Šādu līdzekļu sastāvā esošās vielas nonāk ūdenī, pasliktinot ūdens kvalitāti un apdraudot dzīvos organismus upēs, ezeros un citās ūdenstilpēs.
- **Kā atpazīt šādus līdzekļus?**

→ Uz etiķetes būs norādīta vismaz viena no šīm frāzēm:

- H400 (ļoti toksisks ūdens organismiem);
- H401 (toksisks ūdens organismiem);
- H402 (kaitīgs ūdens organismiem);
- H410 (ļoti toksisks ūdens organismiem ar ilglaicīgām sekām);
- H411 (toksisks ūdens organismiem ar ilglaicīgām sekām);
- H412 (kaitīgs ūdens organismiem ar ilglaicīgām sekām);
- H413 (var radīt ilglaicīgas kaitīgas sekas ūdens organismiem);
- H420 (iznīcina ozonu atmosfēras augšējā slānī).

Līdzekļi, kas ir bīstami videi

- Iespēju robežās ir jāizmanto tādi tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļi, kas nav klasificēti kā bīstami videi.
- Šādu līdzekļu sastāvā esošās vielas nonāk ūdenī, pasliktinot ūdens kvalitāti un apdraudot dzīvos organismus upēs, ezeros un citās ūdenstilpēs.
- **Kā atpazīt šādus līdzekļus?**

→ Uz etiķetes būs norādīta vismaz viena no šīm frāzēm:

- **H400 (ļoti toksisks ūdens organismiem);**
- H401 (toksisks ūdens organismiem);
- H402 (kaitīgs ūdens organismiem);
- **H410 (ļoti toksisks ūdens organismiem ar ilglaicīgām sekām);**
- **H411 (toksisks ūdens organismiem ar ilglaicīgām sekām);**
- H412 (kaitīgs ūdens organismiem ar ilglaicīgām sekām);
- H413 (var radīt ilglaicīgas kaitīgas sekas ūdens organismiem);
- **H420 (iznīcina ozonu atmosfēras augšējā slānī).**

Antibakteriālās ziepes

! Mazgāšanas efektivitāte nav lielāka kā parastajām ziepēm

! Var veicināt rezistentu baktēriju attīstību !

! Var paaugstināt alerģiju risku !

- Antibakteriālo ziepju ar ilgtermiņa ikdienas lietošanu saistītie riski ir lielāki par potenciālajiem ieguvumiem!
- Ja ir nepieciešama roku dezinficēšana, izmantojiet spirtu saturošu dezinfekcijas līdzekli.

Dezinfekcijas līdzekļi

- Ja vien to nenosaka normatīvo aktu prasības un/ vai vadlīnijas, neizmantojiet dezinfekcijas līdzekļus!
- Ja ir nepieciešama šādu līdzekļu izmantošana, izmantojiet tos tikai tik bieži, cik tas ir nepieciešams! Kā arī ievērojiet dozēšanas prasības!
- Videi un cilvēka veselībai draudzīgākie dezinfekcijas līdzekļi ir tie līdzekļi, kuru aktīvā viela ir etanols vai ūdeņraža peroksīds (ūdeņraža pārskābe).

Nātrija hipohlorītu saturoši līdzekļi 1/2

H335 - Var izraisīt
elpceļu kairinājumu

**Uzmanību! Nelietot kopā ar
citiem produktiem. Var
izdalīties kaitīgas gāzes
(hlors).**

H314 - Izraisa smagus ādas
apdegumus un acu bojājumus

H290 - Var kodīgi
iedarboties uz metāliem

H400 - Ļoti toksisks
ūdens organismiem

H411 - Ļoti toksisks ūdens
organismiem ar ilglaicīgām sekām

<https://echa.europa.eu/brief-profile/-/briefprofile/100.028.790#collapseSeven>

Nātrija hipohlorītu saturoši līdzekļi 2/2

P102 Sargāt no bērniem.

P234 Turēt tikai oriģinālā iepakojumā.

P273 Izvairīties no izplatīšanas apkārtējā vidē.

P280 Izmantot aizsargcimdus.

P280 Izmantot acu aizsargus vai sejas aizsargus.

P280 Izmantot aizsargapģērbu.

P303 SASKARĒ AR ĀDU (vai matiem):

P361 Novilkt nekavējoties visu piesārņoto apģērbu.

P353 Noskalot ādu ar ūdeni vai dušā.

P305 IEKĻŪSTOT ACĪS:

P351 Uzmanīgi skalot ar ūdeni vairākas minūtes.

P338 Izņemiet kontaktlēcas, ja tās ir ievietotas un to ir viegli izdarīt.
Turpiniet skalot.

P312 Sazinieties ar SAINDĒŠANĀS CENTRU vai ārstu, ja Jums ir
slikta pašsajūta.

Neizmanto *kīmiskos* līdzekļus:

- kuru izmantošana vispār nav nepieciešama:
 - gaisa atsvaidzinātāji, tualetes bloki u.tml.

- kurus var aizstāt ar citām metodēm - piemēram, izmantojot tvaika tīrītājus;
- kuru vietā var izmantot mājsaimniecībā atrodamus līdzekļus, piemēram, dzeramo sodu.

Būtiskākie principi
Kādus līdzekļus iegādāties?

Līdzekļi ar ekomarkējumu

- Ekomarkējums ir oficiāls simbols, kas parāda, ka produktam ir mazāka negatīvā ietekme uz vidi un cilvēka veselību, salīdzinot ar citiem tās pašas produktu grupas produktiem.
- Produktiem ar ekomarkējumu jāatbilst arī stingrām kvalitātes prasībām un labi jāveic sava funkcija.
- Ne visās produktu grupās būs nopērkami produkti ar ekomarkējumu (piemēram, kategorijā “*dezinfekcijas līdzekļi*”).
- Latvijā zināmākie un plašāk izmantotie ekomarkējumi ir Eiropas Savienības ekomarkējums (*Ekopukīte*), Ziemeļvalstu ekomarkējums (*Ziemeļu gulbis*) un Vācijas ekomarkējums (*Zilais eņģelis*).

Līdzekļi ar iespējami mazāku bīstamību

Kā par to pārliecināties?

Līdzekļi ar lielāku bīstamību	Līdzekļi ar mazāku bīstamību	Līdzekļi, kas nav bīstami
		---
H318 - Izraisa nopietnus acu bojājumus. ...	H319 - Izraisa nopietnu acu kairinājumu.	---

Līdzekļi, kuri ir marķēti ar parasti satur skābi, tāpēc tie ir jāizmanto ar īpašu piesardzību. Un tos ir ieteicams izmantot tikai gadījumos, kad līdzekļi bez šāda apzīmējuma nav pietiekami efektīvi.

Roku šķidrās ziepes	Šis produkts nav klasificēts kā bīstams, tomēr tas ir ar antibakteriālu iedarbību – produkts satur potenciāli bīstamas sastāvdaļas! Kā arī satur vairākas alergēnās smaržvielas – liliālu, eigenolu, heksilcinamālaldehīdu, geraniolu!	Alternatīva ir nepieciešama! Jāizmanto ziepes, kas nav ar antibakteriālu iedarbību un nesatur smaržvielas.
Veļas pulveris	 H318 - Izraisa nopietnus acu bojājumus.	Alternatīva ir ļoti ieteicama. Ir ļoti ieteicams izmantot mazāk bīstamu produktu.
Grīdas mazgāšanas līdzeklis		Alternatīva ir ļoti ieteicama. Ir ļoti ieteicams izmantot mazāk bīstamu produktu, kas nesatur skābi.
Kanalizācijas tīrīšanas līdzeklis		
Flīžu tīrīšanas līdzeklis	 H319 - Izraisa nopietnu acu kairinājumu.	Alternatīva ir ieteicama Ir iespējams izmantot mazāk bīstamu produktu.
Virsmu tīrīšanas krēms		
Stikla mazgāšanas līdzeklis ar amonjaku		
Trauku mazgāšanas līdzeklis		
Veļas ziepes ar žulti	Nav klasificēti kā bīstami	Alternatīvas ir vērts apsvērt, ja ir pieejams līdzeklis, kas ir bez smaržvielām, ir efektīvs, ka arī nav nesamērīgi dārgs.
Veļas cietinātājs		
Spīdums grīdām		
Saimniecības pasta		

* Visi izmantotie produkti (izņemot veļas balinātāju) satur smaržvielas, tāpēc ir ļoti ieteicams atrast alternatīvos produktus, kas nesatur smaržvielas.

Kopsavilkums

Lai samazinātu negatīvo ietekmi uz veselību un apkārtējo vidi:

- Izvērtējiet, vai visi līdzekļi tiešām ir vajadzīgi un vai tiem nav citas alternatīvas.
- Izmantojiet tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļus, kas:
 - nav klasificēti kā bīstami videi;
 - nesatur smaržvielas, nātrija hipohlorītu, optiskos balinātājus;
 - ir ar [oficiālu] ekomarkējumu;
 - ja iespējams – vispār nav klasificēti kā bīstami.
- Ievērojiet pareizu līdzekļu uzglabāšanu un lietošanu (t.i., ievērojot to, kas ir norādīts uz etiķetes un/ vai drošības datu lapā).

Paldies par uzmanību!

artis.robalds@bef.lv

EUROPEAN
REGIONAL
DEVELOPMENT
FUND

NonHazCity